

PERE CATALÀ I ROCA, UN EXCURSIONISTA GLOBAL

Joan Cervera i Batariu

Dissortats els pobles que no honoren els seus benefactors!

Una frase, més o menys semblant a la que encapçala aquestes línies, l'he llegida moltes vegades, i sempre he cregut que contenia una gran veritat. Però no és aquest el cas del nostre bon i admirat amic, el polifacètic —culturalment parlant— Pere Català i Roca, nat a Valls (Alt Camp) el 1923.

Em permetreu que esmenti només tres de les moltes distincions que ha rebut: el premi de fotografia Ciutat de Barcelona, que li concedí l'Ajuntament de la capital del nostre país, l'any 1955; la Placa d'Honor de la Federació Catalana de Muntanyisme, el 1966, i la Creu de Sant Jordi, de la Generalitat de Catalunya, corresponent a l'any 1985. Ara cal afegir-hi l'homenatge que significa aquesta miscel·lània, editada per l'Institut d'Estudis Vallencs, de la seva ciutat natal.

Com és ben sabut, la Creu de Sant Jordi fou creada pel Govern català amb la finalitat de “distingir les persones naturals o jurídiques que, per llurs mèrits, s'hagin destacat pel serveis prestats a Catalunya en la tasca de defensa de la seva identitat i de la restauració de la seva personalitat o, més generalment, en el pla cívic i cultural”. I, pel que fa a Pere Català i Roca, l'esperit d'aquest Decret queda ben determinat:

per la seva tasca infatigable de recercador i divulgador dels castells i forteses de Catalunya, per la seva abnegada dedicació al món dels castellers i per haver establert i mantingut durant més de trenta anys la coneixença i la vinculació de la ciutat de l'Alguer amb Catalunya.

Però ve't aquí una singular coincidència: el mateix Decret de concessió 306/1985 del *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* atorga aquesta distinció, en forma de placa, a

Rafael Dalmau, Editor, empresa modèlica en l'edició de llibres de temes d'història de Catalunya en petits volums i preu assequible (*Episodis de la Història*), per una tasca semblant en el terreny del pensament i per algunes edicions col·lectives de gran ambició, en totes les quals ha predominat l'abnegació al servei d'un ideal de catalanitat per sobre qualsevol consideració comercial.

Vegeu, doncs, que la Creu de Sant Jordi va beneir —per dir-ho així— la unió d'aquestes dues sagues familiars: en Pere Català i la Maria del Carme Dalmau, pares dels incansables Anna i Rafael Català i Dalmau, continuadors entusiastes de l'empresa Rafael Dalmau, Editor.

Tinc ben present el moment de la coneixença personal amb en Pere, que fou a través del seu pare i per motius professionals. Era a principis de la dècada del 1950. Ràpidament s'establí un corrent de simpatia entre nosaltres, segurament per raons d'edat i, sobretot, per un mateix afany: l'excursionisme. Tots dos érem, i ho som encara, membres d'entitats excursionistes, ell de l'Agrupació Excursionista Pedraforca i jo del Club Excursionista de Gràcia (CEG), modestes totes dues, però plenes d'entusiasme per dur a terme una tasca social en pro del que ha estat des del principi de l'excursionisme el seu impuls principal: la cultura i l'esport, en altres paraules, la formació cívica i física dels seus practicants.

Aquesta amistat em va permetre proposar-li de prendre part en unes sessions, sis en total, titulades “Converses al voltant del foc”, unes converses, en to menor, sobre temes relacionats amb la muntanya i l'excursionisme en totes les seves facetes, al voltant d'uns troncs cremant a la llar de foc del Club Excursionista de Gràcia; una mena de foc de camp a la ciutat. S'iniciaren el 5 de novembre de 1957, amb el tema: “Montserrat, vist per un escalador, un fotògraf i un col·leccionista”. Llegim en el butlletí del CEG núm. 194 (gener-febrer de 1958) que la reunió —amb un gran nombre d'assistents— respongué a l'expectació desvetllada pel tema, atès l'interessant diàleg que s'establí i, sobretot, per la magnífica personalitat dels conferenciantes: Carles Balaguer (membre de la primera cordada que assolí el Cavall Bernat), el qual ens recordà els inicis de l'escalada i l'alta muntanya al nostre país; Pere Català (excursionista i fotògraf del paisatge), que ens desvelà els secrets de l'art fotogràfic per tal d'obtenir els millors records de la nostra estada a muntanya, i Josep Buch (fundador del CEG i gran col·leccionista montserratí), el qual, en un recorregut pels valors fonamentals del nostre excursionisme, arribava fins al que per a ell tenia un sentit de caire arxivístic i historicista que l'havia dut a un col·leccionisme actiu. Com es va posar de manifest en aquella primera trobada, la conversa és una de les principals manifestacions de convivència humana i, sens dubte, la més amena i agradable de totes.

Evidentment, no tinc l'espai ni és el moment de fer un inventari de tot el que en Pere ha aportat a l'excursionisme; és tan extens, intens i important que no em veig amb cor ni d'intentar-ho. Però sí que vull fer-ne una aproximació, encara que forçosament molt restringida. Cal recordar, per tant, la seva contribució a l'obra magna *Enciclopèdia de l'excursionisme* (1964-65), publicada i inspirada per Rafael Dalmau,

Editor, l'any 1964, on ja s'havien creuat els camins dels meus benvolguts amics, Dalmau i Català. La col·laboració de Pere Català en aquesta obra és d'una gran transcendència, en especial pel que fa als capítols següents:

- “La fotografia considerada dins l'excursionisme”: hi explicita una àmplia notícia històrica de l'invent de la fotografia, passant pel daguerreotip, les aplicacions bàsiques de la fotografia dins l'excursionisme, les tècniques que cal utilitzar en cada moment, ja sigui a l'estiu, a l'hivern, en l'alta muntanya, en l'espeleologia, etc.

- “Aspectes i qüestions de toponímia”: partint de la seva afirmació “dos aspectes de la lingüística interessaven particularment a l'excursionista: l'un concerneix el valor intrínsec dels mots geogràfics, i l'altre, la toponímia, o noms de lloc”, s'esplaià al llarg d'una vintena de pàgines amb exemples pràctics, “amb l'objecte que els excursionistes procurem vetllar el més possible la puresa dels topònims, passem a veure com els noms de la nostra terra mostren vibració, que agrada i és útil copsar”.

No podem oblidar, per altra banda, com va contribuir a la creació i divulgació de la revista federativa de l'excursionisme català *Vèrtex*. En el primer número (1966) hi figura com a membre del Consell de Redacció, i en el número 6 (segon trimestre 1967) Pere Català ja exerceix el càrrec de director tècnic adjunt.

Tornant al primer exemplar de *Vèrtex*, hi publicà un article sota el títol: “Carreras Candi, primer castillòleg catalán”, un detallat estudi de la personalitat complexa de Francesc Carreras i Candi (1862-1937), a qui defineix així: “Eminent excursionista barceloní que, per les seves múltiples dedicacions, podem classificar-lo molt fermament com a: historiador, geògraf, filòleg, diplomàtic, col·leccionista, publicista, investigador, juriconsult, etc.” (m'he permès traduir aquest fragment atès que, com tots recordareu, en aquells anys estàvem obligats a escriure en la llengua “mai no imposada”). De totes maneres i aprofitant les esclertes legals, en Pere va inaugurar, en l'esmentat número 6, unes pàgines de notícies generals sobre l'excursionisme sota l'encapçalament “*Vèrtex-Vèrtex-Vèrtex-Vèrtex*”, que són les primeres publicades en català en aquesta revista. Com tots sabeu, la preocupació per la llengua és una de les més conseqüents activitats del patriota Pere. Ell no ha renunciat mai, ni en cap moment, a expressar-se en la seva/nostra parla i a refermar-se en la cultura que uneix els Països Catalans.

En Pere Català i Roca ha participat també activament en les Jornades de Literatura Excursionista, organitzades per l'Arxiu Bibliogràfic de la Unió Excursionista de Catalunya/Barcelona des de l'any 1988, en qualitat de garant i membre de la Comissió Assessora. Es tracta d'unes trobades d'excursionistes apassionats per la història i el desenvolupament del nostre esport cultura, dedicades a homenatjar personalitats destacades: Josep Iglésies i Fort (1988), Artur Osona i Formentí (1990), Salvador Miralda i Oliva (1993), Norbert Font i Sagué (1995), Josep Buch i Parera (1997), Jaume Peris i Xancó (1999), Pere Sanjaume i Giralt (2000), Josep Barberà i Suqué (2001), Rafael Dalmau i Ferreres (2002) i, per al proper octubre, Francesc Martínez i Massó.

D'entre les diverses aportacions de Pere Català, voldria fer ressaltar el que va escriure en el volum corresponent a les VIII Jornades:

El nostre Josep Iglésies i Fort sabé trobar en la geografia, en la literatura, en l'excursionisme, en la relació humana, aquest esperit de servei al país que tan necessari fou, sobretot just d'acabada una guerra aclaparadora i mentre durava interminablement la postguerra angoixant. “En dies en què l'expansió patriòtica catalana era interdita —són paraules del mateix Iglésies, en el prefaci de la *Geografia de Catalunya* escrita per Joaquim Cabeza—, les interpretacions geogràfiques generosament prodigades en actes realitzats en entitats excursionistes eren àvidament absorbides per oients delerosos d'adquirir un coneixement de la terra que trepitgen i que a les escoles, on havien estat educats, els havia estat negat”. A hores d'ara, repassar textos redactats per mestre Iglésies —diriem: un mestratge implícit— equival a llegir paràgrafs antològics.

I encara voldria referir-me a una altra col·laboració seva, quan va intervenir en una taula rodona al voltant de “L'estètica de la muntanya”, que tingué lloc el 24 de març de 1994 al Museu i Centre d'Estudis de l'Esport Dr. Melcior Colet, de Barcelona, sota el patrocini de la Secretaria de l'Esport de la Generalitat de Catalunya i de Mountain Wilderness de Catalunya.

Pere Català, historiador, escriptor i excursionista, desenvolupà l'anàlisi de l'àmbit: “La cultura”. Participaren també en aquest acte: Jordi Llimona, teòleg, escriptor i excursionista, que tractà: “La sacralitat”; M. Isabel Pijoan, crític d'art, escriptora i filòloga, que s'encarregà de “L'artístic”; Josep A. Pujante, metge, alpinista i garant internacional de Mountain Wilderness, que parlà de “L'esport”, i Lluís Paluzie, advocat, urbanista, membre de Mountain Wilderness, que analitzà “La salvaguarda”.

Cada ponent exposà els seus punts de vista en el curs d'una detallada exposició sobre el procés seguit per cada àmbit en el seu inici, en el present i en el futur. Opinions que foren contrastades posteriorment pel públic assistent amb els aclariments pertinents que se sol·licitaren. En aquest cas, però, hem de remarcar la participació de Pere Català, que féu un plantejament molt documentat sobre la cultura catalana, en el seu sentit més global i, especialment, sobre aquella cultura inherent als més de cent anys d'història, de formació, etc., de totes les especialitats dels esports de muntanya, és a dir: l'excursionisme.

Òbviament, m'he limitat a uns aspectes molt puntuals i circumstancials de la intensa vida excursionista, cívica diria millor, del nostre homenatjat, Pere Català i Roca, aquest historiador de la Catalunya més plena; recercador dels seus castells; estudiós del món colomí; especialista dels grups castellers; president de les Assemblees Comarcals d'Estudiosos, etc.

Amic Pere, que per molts anys puguis seguir els viarans i corriols de les nostres valls i muntanyes, amb la modèstia dels veritablement savis, i que la teva generosa personalitat excursionista sigui el millor mestratge en el nostre caminar per aquesta pàtria, que volem eterna, com tu ens has ensenyat!